

Universell prevention

är förebyggande insatser som riktar sig till alla. Insatsen tar inte hänsyn till hög- och lågriskgrupper utan syftet är att främja en positiv utveckling. Exempel på universell prevention kan vara information i medierna, förebyggande arbete i skolor som riktar sig till alla elever eller annat informationsmaterial som sprids brett.

Selektiv prevention

är förebyggande insatser som riktar sig till undergrupper som har förhöjd risk att utsättas. Riskgrupper för att utsättas för sexuell exploatering är till exempel barn som tidigare utsatts för sexuella övergrepp eller våld i hemmet, tonåringar i hbtq-gruppen och barn som är placerade utanför det egna hemmet.

Indikativ prevention

är insatser som riktar sig till personer som redan har utvecklat ett riskbeteende eller finns i en riskmiljö. Det kan handla om påföljder eller behandlingsprogram för gärningspersoner och om stöd och behandling för redan utsatta barn och unga. Genom sådana insatser kan man förhindra att barn utsätts på nytt.

1. Insatser till alla

Tabell 1. Universell prevention – insatser till alla

<p>Mål</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Alla barn vet vad som är ett sexuellt övergrepp och vart man kan vända sig för att få råd och stöd. • Lättillgängligt stöd för alla unga. • Fler barn ska våga berätta. 	
<p>Exempel på insats</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Information till barn och unga om sexuella övergrepp och sexuell exploatering. • Generellt chattstöd som riktar sig till alla unga. • Information om var barn kan söka hjälp om de eller något annat barn har frågor eller är utsatta. 	
<p>Resurser</p>	<p>www.jagvillveta.se Information riktad till unga om att vara utsatt för brott (Brottsoffermyndigheten).</p> <p>www.bup.se Information om BUP med möjlighet att ställa frågor.</p> <p>www.umo.se Ungdomsmottagningen på nätet.</p> <p>www.intetillsalu.se Information om och för unga som tar emot ersättning för sex.</p> <p>www.youtube.se Se upp för grooming – råd till unga. Film från polisen med råd till unga om grooming.</p> <p>www.killfragor.se Ett normkritiskt stödforum på nätet för unga killar och transpersoner mellan 10 och 18 år. Killar kan chatta och mejla med vuxna volontärer, utifrån deras egna frågeställningar och förutsättningar.</p> <p>www.tjejjouren.se Kontakt till alla tjej- och ungdomsjourer.</p> <p>www.bris.se Chatta, mejla eller ringa anonymt om vad som helst.</p>	<p>www.tjejzonen.se rikstäckande stödorganisation genom chatt och mejlverksamhet.</p> <p>www.novahuset.com En ideell förening som vänder sig till dem som utsatts för sexuella övergrepp.</p> <p>www.busta.tjejjouren.se Busta ungdomsjour för unga som utsatts för sexuella övergrepp oavsett kön.</p> <p>www.1000mojligheter.se Tusen möjligheter, en ideell förening som stöttar unga upp till 25 år. Opinionsbildar, arbetar förebyggande och erbjuder stöd.</p> <p>www.foreningenstorasyster.se Föreningen Storasyster erbjuder stöd och gemenskap för de som blivit utsatta för våldtäkt eller sexuella övergrepp, opinionsbildar och föreläser även kring sexuellt våld.</p> <p>www.rfsl.se/brottsoffer RFSL:s brottsofferjour för hbtq-personer.</p> <p>www.nck.uu.se Första helgen i juni och Världens sämsta sommar – tecknade berättelser om övergrepp som riktar sig till unga.</p>

1.

Insatser till alla

Mål	Att alla vuxna har kunskap om sexuella övergrepp och sexuell exploatering.	
Exempel på insats	Lättillgänglig information till föräldrar och andra vuxna.	
Resurser	<p>www.surfalugnt.se För vuxna om barns och ungas vardag på internet.</p> <p>www.barnperspektivet.se Barnperspektivet (BRIS) lyfter information till vuxna om bland annat sexuella övergrepp. Där hittar du även numret till BRIS vuxentelefon.</p>	<p>www.polisen.se/Utsatt-for-brott/Skydda-dig-mot-brott/Grooming Information från polisen om grooming.</p> <p>www.youtube.com Skydda ditt barn mot grooming på nätet. Film från polisen med råd till föräldrar om grooming.</p>
Mål	Tydliga och säkra rutiner vid misstanke om övergrepp.	
Exempel på insats	Information om hur man ska agera vid misstanke om övergrepp mot barn.	
Resurser	<p>www.socialstyrelsen.se</p> <ul style="list-style-type: none">• <i>Anmäla oro för barn. Stöd för anmälningsskyldiga och andra anmälare</i> (Socialstyrelsen 2014a).• <i>Till dig som är skyldig att anmäla oro för barn</i> (Socialstyrelsen 2014b).• <i>Barn som far illa eller riskerar att fara illa – en vägledning för hälso- och sjukvården samt tandvården gällande anmälningsskyldighet och ansvar</i> (Socialstyrelsen 2014c).	
Mål	Personal har grundläggande kännedom om sexuella övergrepp och exploatering.	
Exempel på insats	Kunskap, information och utbildningsinsatser till professionella.	
Resurser	<p>www.mucf.se/unga-sex-och-internet Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor har tagit fram kunskap och metodmaterial om unga, sex och internet.</p> <ul style="list-style-type: none">• <i>Men fråga mig bara!</i> En vägledning till dig som jobbar med barn och unga, om sexuell exploatering (Ungdomsstyrelsen 2009b).• <i>Ses offline?</i> Ett metodmaterial om unga, sex och internet (Ungdomsstyrelsen 2014). <p>www.mucf.se/hat-pa-natet Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor har tagit fram kunskap, böcker och filmer om näthat.</p>	<p>www.umu.se Kurs om unga, sex och internet, Umeå universitet.</p> <p>www.barnombudsmannen.se Barnombudsmannens pejling och dialog om bland annat trakasserier och kränkande behandling.</p> <ul style="list-style-type: none">• <i>Signaler. Våld i nära relationer. Barn och ungdomar berättar</i> (Barnombudsmannen 2012). Barnombudsmannens årsrapport där barn själva berättar om bland annat sexuella övergrepp.• Digitala berättelser från Barnombudsmannen där unga har producerat filmer om sig själva och sin utsatthet. Filmen <i>Jag mår bra</i> (2012) handlar om sexuella övergrepp.

1.

Insatser till alla

Mål	Attityd- och beteendeförändring bland såväl unga som vuxna.	
Exempel på insats	Nolltolerans för sexuella trakasserier i skolmiljön och i ledarledd barn- och ungdomsverksamhet.	
Resurser	<p>www.mfj.se Män för jämställdhet (MFJ) är en organisation som utmanar normer kring maskulinitet för att uppnå ett jämställt samhälle utan våld. • <i>Frihet från våld</i> (MFJ) utvecklar tidiga våldsförebyggande insatser med genusperspektiv för unga mellan 13 och 25 år.</p> <p>www.machofabriken.se ett metodmaterial att använda bland unga för att arbeta för ökad jämställdhet och mot våld med fokus på hur sociala normer och manlighet kan ifrågasättas.</p> <p>www.do.se Diskrimineringsombudsmannen har gett ut <i>Lika rättigheter i skolan – handledning</i> (2013).</p>	<p>www.mucf.se/unga-man-vald-och-maskulinitet Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor har tagit fram kunskap om unga, våld och maskulinitet där sexuellt våld ingår. • <i>Inget att vänta på</i> (Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor 2014) är en handbok för utveckling av en kunskapsbaserad våldsförebyggande praktik med genusperspektiv riktad mot unga.</p> <p>www.granser.nu Information, råd och tips till hur föreningslivet kan utveckla ett förebyggande arbete mot sexuella kränkningar och övergrepp (Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor).</p> <p>www.rf.se/Tryggidrott/Sexuellaovergrepp Riksidrottsförbundet om att förebygga sexuella övergrepp inom idrotten.</p>
Mål	Att uppmärksamma sexuella övergrepp och sexuell exploatering av barn i hela lokalsamhället.	
Exempel på insats	En gemensam informationskampanj!	
Resurser	<p>www.dagsattprata.se Stiftelsen Allmänna Barnhuset lanserar under 2015 en webbplats där de samlar information om sexuella övergrepp mot barn och vad man som vuxen kan göra om man får kännedom om sexuella övergrepp.</p>	

2.

Insatser till riskgrupper

Tabell 2. Selektiv prevention – insatser för riskgrupper

Mål	Personal som arbetar med särskilt utsatta grupper av barn och unga har fördjupad kunskap om sexuella övergrepp och sexuell exploatering.	
Exempel på insats	Information och utbildningsinsatser om sexuella övergrepp och sexuell exploatering.	
Resurser	<p>www.barnombudsmannen.se • <i>Signaler. Våld i nära relationer. Barn och ungdomar berättar.</i> (Barnombudsmannen 2012). Barnombudsmannens årsrapport där barn själva berättar om bland annat sexuella övergrepp. • Digitala berättelser där unga har producerat filmer om sig själva och sin utsatthet. Filmen <i>Jag mår bra.</i> (2012) handlar om sexuella övergrepp.</p> <p>www.kvinnofridslinjen.se Kvinnofridslinjen 020-50 50 50 Stödtelefon som vänder sig till de som utsatts för psykiskt, fysiskt eller sexuellt våld. Öppen dygnet runt året runt. Hänvisar även till var man kan få hjälp lokalt.</p> <p>www.dagsattprata.se Stiftelsen Allmänna Barnhuset lanserar under 2015 en webbplats där de samlar information om sexuella övergrepp mot barn och vad man som vuxen kan göra om man får kännedom om sexuella övergrepp.</p> <p>www.lansstyrelsen.se/stockholm <i>Den långa resan – möten med barn som misstänkts vara utsatta för människorhandel och sexuell exploatering.</i> (Länstyrelsen i Stockholm 2015).</p>	<p>www.nck.uu.se Nationellt centrum för kvinnofrid. På webbplatsen finns en kunskapsbank om kvinnofrid.</p> <p>www.hu.liu.se Linköpings universitet. Utbildning om barnmisshandel och sexuella övergrepp.</p> <p>www.umu.se Umeå universitet. Utbildning om unga, sex och internet.</p> <p>www.socialstyrelsen.se • Socialstyrelsens utbildningsmaterial <i>Sex mot ersättning</i> om stöd och skydd till barn och unga. • Webbutbildningen vänder sig till både unga och vuxna. Målgrupper för utbildningarna är socialtjänst, hälso- och sjukvård, hvb-hem och gode män för ensamkommande flyktingbarn (färdig i maj 2015).</p> <p>www.stockholm.se/sexmotersattning Stockholms stads material om unga som har sex mot ersättning.</p>
Mål	Personal som arbetar med förebyggande arbete mot sexuell exploatering och sexuella övergrepp har kunskap om särskilt utsatta grupper.	
Exempel på insats	Information och utbildningsinsatser om sexuella övergrepp och sexuell exploatering inom särskilt utsatta grupper.	
Resurser	<p>www.mucf.se/hbt Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor har tagit fram kunskap om unga hbt-personers hälsa och sexuella utsatthet, både på och utanför internet.</p> <p>www.skolverket.se <i>Sex- och samlevnadsundervisning i särskolan</i> (Skolverket 2014). Skolverkets stödmaterial riktar sig till personal i grundsär- och gymnasiesärskolan och ger bland annat exempel på hur frågor om jämställdhet, sexualitet och relationer kan integreras i ämnesundervisningen.</p>	<p>www.rfsl.se och www.rfslungdom.se Både RFSL och RFSL Ungdom kan anordna utbildningar om unga hbt-personers situation och villkor.</p> <p>www.erstadiakoni.se/barnrattsbyra Barnrättsbyrån arbetar på uppdrag av unga. De har även erfarenhet av unga papperslösa särskilda svårigheter och kan ge konsultationer.</p>

2.

Insatser till riskgrupper

Mål	Vuxna som möter unga har metoder och frågor (rutinmässigt) om sexuell exponering och exploatering.	
Exempel på insats	Rutiner för att fråga barn och unga om sexuella övergrepp och sexuell exploatering.	
Resurser	www.mucf.se <i>Men fråga mig bara!</i> (Ungdomsstyrelsen 2009b). En vägledning för dig som jobbar med barn och unga, om sexuell exploatering.	
Mål	<ul style="list-style-type: none">• Vuxna har möjlighet att konsultera särskilt kunniga personer när de har frågor som handlar om sexuella övergrepp eller sexuell exploatering.• Att identifiera unga i riskgrupper.	
Exempel på insats	<ul style="list-style-type: none">• Tillgång till snabb konsultation.	
Resurser	www.nmtsverige.se Nationella sekretariatet mot prostitution och människohandel på Länsstyrelsen i Stockholm ger stöd och konsultationer till myndigheter:	Enheter som är specialiserade på behandling av sexuella övergrepp mot barn: <ul style="list-style-type: none">• www.1177.se BUP Elefanten i Linköping.• www.bup.se BUP:s Traumaenhet i Stockholm.• www.raddabarnen.se/centrum Rädda Barnens Centrum för barn och ungdomar.
Mål	Stöd och behandlingsresurser för barn, unga och vuxna som riskerar att begå sexuella övergrepp.	
Exempel på insats	Insatser för att hindra personer som riskerar att begå övergrepp mot barn.	
Resurser	www.killfrågor.se Chattstöd för allmänna frågor, men med särskild kompetens kring förövarespektivet.	www.preventell.se PrevenTell 020-66 77 88. Nationell hjälplinje för de som upplever att de tappat kontrollen över sin sexualitet, som känner oro för sina tankar och handlingar eller är rädda att göra sig själv eller andra illa.

3. Riktade insatser

Tabell 3. Indikativ prevention – Riktade insatser mot utsatta barn

<p>Mål</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Att professionella som möter unga som har blivit utsatta för sexuella övergrepp eller säljer sex har nödvändig kunskap. • En effektiv och sammanhållen insatskedja vid misstanke om sexuella övergrepp. 	
<p>Exempel på insats</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Utbildning av professionella om unga som har sex mot ersättning och unga som utsätts för sexuella övergrepp. • Valfungerande rutiner för upptäckt, utredning och stöd. • Fungerande samverkan mellan utredande/behandlande myndigheter och vuxna som möter tonåringarna i vardagen. 	
<p>Resurser</p>	<p>www.socialstyrelsen.se</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Sex mot ersättning</i> – utbildningsmaterial om stöd och skydd till barn och unga. • Webbutbildning om sex mot ersättning med inriktning mot unga respektive vuxna kompletterat med textmaterial av Socialstyrelsen. Målgrupper för utbildningarna är socialtjänst, hälso- och sjukvård, hvb-hem och gode män för ensamkommande flyktingbarn (färdig i maj 2015). <p>www.nck.uu.se Nationellt centrum för kvinnofrid. På webbplatsen finns en kunskapsbank om kvinnofrid.</p> <p>www.hu.liu.se Linköpings universitet. Utbildning om barnmisshandel och sexuella övergrepp.</p> <p>www.unicef.se och www.lansstyrelsen.se <i>Kan det vara människohandel?</i> Kortfattad information till myndigheter och organisationer som kan komma i kontakt med barn som utsatts för människohandel. (Länsstyrelsen i Stockholm och Unicef 2015).</p>	<p>www.stockholm.se/sexmotersattning Stockholms stads material om unga som tar emot sex mot ersättning.</p> <p>www.nmtsverige.se Nationella sekretariatet mot prostitution och människohandel på Länsstyrelsen i Stockholm ger stöd och konsultationer till myndigheter.</p> <p>www.umu.se Kurs om unga, sex och internet, Umeå universitet.</p> <p>www.barnombudsmannen.se</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Signaler. Våld i nära relationer. Barn och ungdomar berättar.</i> Barnombudsmannen (2012). Barnombudsmannens årsrapport där barn själva berättar om bland annat sexuella övergrepp. • Digitala berättelser där unga har producerat filmer om sig själva och sin utsatthet. Filmen <i>Jag mår bra.</i> (2012) handlar om sexuella övergrepp.

3. Riktade insatser

Mål	God kännedom bland barn och unga om de möjligheter som finns till anonymt stöd.	
Exempel på insats	<ul style="list-style-type: none"> • Information till unga. • Möjlighet att ringa eller chatta anonymt. 	
Resurser	<p>www.intetillsalu.se Information om och för unga som tar emot ersättning för sex.</p> <p>www.bris.se Chatta, mejla eller ringa anonymt om vad som helst.</p> <p>www.rfsl.se/brottsoffer RFSL:s brottsofferjour för hbtq-personer.</p> <p>www.1000mojligheter.se Tusen möjligheter, en ideell förening som stöttar unga upp till 25 år. Opinionsbildar, arbetar förebyggande och erbjuder stöd.</p>	<p>www.foreningenstorasyster.se Föreningen Storasyster erbjuder stöd och gemenskap för de som blivit utsatta för våldtäkt eller sexuella övergrepp, opinionsbildar och föreläser även kring sexuellt våld.</p> <p>www.busta.tjejjouren.se Ungdomsjour för unga som utsatts för sexuella övergrepp oavsett kön.</p> <p>www.stodonline.se Stöd online är en chatt som finns till för de som sålt eller säljer sex, haft sex mot ersättning eller liknande erfarenheter.</p>
Mål	<ul style="list-style-type: none"> • Alla utsatta barn och deras föräldrar får information om stöd och möjligheten till behandling. • Barn som utsatts för övergrepp erbjuds möjlighet till uppföljning efter en tid. 	
Exempel på insats	<ul style="list-style-type: none"> • Möjlighet till stöd och behandling på längre sikt. • Erbjudande om uppföljning. 	
Resurser	<p>Enheter som är specialiserade på behandling av sexuella övergrepp mot barn:</p> <ul style="list-style-type: none"> • www.1177.se BUP Elefanten i Linköping. • www.bup.se BUP:s Traumaenhet i Stockholm. • www.novahuset.com Novahuset är en ideell förening som vänder sig till dem som utsatts för sexuella övergrepp. 	
Mål	Polis och socialtjänst arbetar aktivt uppsökande för att hitta barn som utsatts för sexuell exploatering (lägger ut bilder, tar emot ersättning för sex).	
Exempel på insats	Ett aktivt uppsökande arbete.	
Resurser	<p>www.raddabarnen.se/centrum Rädda Barnens Centrum för barn och ungdomar.</p> <p>KAST – rådgivning och stödsamtal med köpare av sexuella tjänster.</p> <ul style="list-style-type: none"> • www.stockholm.se/KAST • www.kastgbg.se • www.malmo.se <p>finns under Råd- och stödteamet sexuella tjänster.</p>	<p>Mikamottagningarna i Stockholm och Göteborg vänder sig till unga som får ersättning för sex och/eller skadar sig med sex samt till de som utsatts för människohandel för sexuella ändamål. De ger även konsultation till professionella.</p> <ul style="list-style-type: none"> • www.stockholm.se • www.goteborg.se